

Reactienota Voornemen en Participatieplan Port Of Moerdijk 380-150-20 kV (POM 380-150-20kV)

Inleiding

In diverse lokale media en in de Staatscourant van 14 maart 2024 is het Voornemen en Participatieplan van het project Port of Moerdijk 380-150-20 kV bekend gemaakt. Van 15 maart 2024 tot en met 25 april 2024 was het mogelijk om te reageren door een digitale, schriftelijke of mondelinge reactie te geven.

Het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) en TenneT vinden participatie van de omgeving in het project belangrijk. Doel van het ophalen van deze reacties is om de belangen van omgevingspartijen vanaf het begin een plek in het project en in de afwegingen te geven. In totaal zijn er 8 reacties binnengekomen, deze zijn gebundeld in een inspraakbundel. Het ministerie van KGG en TenneT bedanken de indieners voor de geleverde input en het meedenken in dit project.

Op donderdag 21 maart 2024 is er een informatieavond over Port Of Moerdijk 380-150-20 kV georganiseerd om de omgeving te informeren over het initiatief en de procedure. Er is informatie opgehaald uit werksessies, de informatieavond, meerdere 1-op-1 gesprekken en de ingediende reacties op het Voornemen en Participatieplan. Deze input is gebruikt om het zoekgebied voor het hoogspanningsstation en het beoordelingskader (wat gaan we onderzoeken) in de concept Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) voor POM 380-150-20kV aan te scherpen. Ook zijn deze reacties gebruikt om het participatieplan aan te passen voor de volgende fase, tot aan de keuze voor een voorkeursalternatief.

Hieronder vindt u de reactienota. Hierin vindt u een overzicht en een samenvatting van de reacties op het Voornemen en Participatieplan, alsmede de beantwoording daarvan. In de eerste kolom is het nummer van de reactie opgenomen, dit correspondeert met de nummering uit de inspraakbundel. In tweede kolom is aangegeven of deze rij een samenvatting van de reactie bevat of een antwoord daarop. In de derde kolom wordt samenvatting van een reactie gegeven of een antwoord op de reactie daarop. In de vierde kolom wordt aangegeven of en hoe dit terugkomt in de concept Notitie reikwijdte en detailniveau of het participatieplan.

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
202401079	Reactie	a. Indiener wil een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van de communicatie zodat de individuele burger de samenhang tussen alle ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van de energietransitie begrijpt op het niveau dat hem/haar in de dagelijkse situatie raakt. b. Daarnaast pleit de indiener ervoor dat de overheid minder de markt liberaliseert door voor de verschillende onderdelen van de energietransitie een selectie van aanbieders te maken waar burgers hun diensten en producten kunnen inkopen.	
202401079	Antwoord	a. De bereidheid van de Dorpstafel Moerdijk om een bijdrage te leveren aan de communicatie rondom POM 380-150-20 kV en andere projecten wordt gewaardeerd. Het is inderdaad belangrijk dat burgers goed geïnformeerd worden over de samenhang tussen verschillende ontwikkelingen en hoe deze hen persoonlijk kunnen raken. Op verschillende momenten kunt u reageren op de stukken, uw mening geven en/of aandachtspunten meegeven aan het ministerie van KGG en TenneT. Wanneer deze momenten zijn leest u terug in het Participatieplan. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl TenneT en het ministerie van KGG nemen daarnaast contact op met de voorzitters van de verschillende dorps- stads- en gebiedstafels binnen de gemeente Moerdijk. Om het participatieproces af te stemmen, te horen waar zorgen zitten en duidelijke verwachtingen over en weer uit te kunnen spreken. b. Bredere vraagstukken rondom marktliberalisatie en de keuze van aanbieders vallen buiten de afweging van dit project.	

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
202401742	Reactie	a. Indiener geeft aan dat buitendijks gebied binnen het zoekgebied ligt. Dit past niet binnen water- en bodem sturend. Als toch het buitendijks gebied beschouwd blijft dan dit meenemen in het afwegingskader in de concept-NRD. Daarnaast ligt in het zoekgebied de primaire waterkering. In de kering en bijbehorende zoneringen zijn bouwwerken niet toegestaan. Dit aspect dient bij de verdere locatiekeuze te worden meegenomen. b. De indiener vraagt hoe het project zich verhoudt in de context met andere projecten in het zoekgebied? De projecten hebben eigen locaties en tracés die resulteren in voorkeurslocaties en tracés, die afzonderlijk worden beschouwd. Dit is onwenselijk omdat: - Integrale beschouwing kan resulteren in een ander voorkeursalternatief - Cumulatief effect van alle projecten is niet duidelijk. - Projecten beconcurreren elkaar - Geen oog voor de uitvoeringsfase waarin projecten elkaar in de weg gaan zitten c. Indiener verzoekt om de clusterregisseur zoals genoemd in bijlage A van het V&P naast een procesmatige afstemming ook de inhoudelijke afstemming te laten verzorgen zodat een meer integrale beschouwing plaatsvindt, cumulatieve effecten van alle projecten inzichtelijk zijn en er geen uitvoeringsproblemen ontstaan. d. Indiener stelt voor om de relatie met andere projecten zoals genoemd in het voornemen in de realisatiefase en de eindfase van het project toe te voegen aan de aspecten voor de afweging. e. Indiener geeft aan graag mee te denken over de (meekoppel)kansen binnen o.a. landschappelijke inpassing: - Klimaatbos Havenbedrijf - Ambitie visie groen blauwe Zone Haven- en industrieterrein - Dijkversterkingsopgave primaire kering (traject Willemstad-Noordschans) - Natuuropgaven (Ecologische verbindingzones en Kreekherstel) - Toevoegen biodiversiteit aan dijken	a. Opgenomen in de cNRD

202401742	Antwoord	a. In de concept-NRD is het afwegingskader meegenomen of de locatie op binnendijs of buitendijs gebied ligt. Ook is de primaire waterkering meegenomen in de afweging van de uiteindelijke locatiekeuze. In het MER worden de effecten op verschillende bodem en water aspecten onderzocht, waaronder binnen- of buitendijkse gebieden en effecten op de primaire waterkering. Op deze manier wordt Bodem en Water Sturend meegenomen in de afweging tot een locatiekeuze. b. Parallel aan de realisatie van het project POM 380-150-20 kV werken de ministeries van Klimaat en Groene Groei (KGG), Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), Infrastructuur en Waterstaat (I&W), de provincie Noord-Brabant en de gemeenten Drimmelen, Geertruidenberg en Moerdijk samen in de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk. Door de deelnemers van deze Ontwerptafel wordt gekeken naar de integrale opgave op het gebied van energie, economie, mobiliteit, landschap, leefbaarheid en wonen. Door de veelheid aan opgaven in het gebied, de ingewikkelde inpassingsproblematiek in combinatie met de schaarse (milieu)ruimte zijn slimme keuzes noodzakelijk. De ontwerptafel werkt toe naar een integrale, gebiedsgerichte uitwerking en er wordt getracht vanuit projectoverstijgend perspectief advies te geven aan projecten. Hiermee wordt de integrale aanpak tussen verschillende energieprojecten bevorderd. Omgevingspartijen en inwoners worden hierbij betrokken. In de Ontwerptafel wordt naar de toekomst van het gebied gekeken tot 2030 met een doorkijk naar 2050. Toekomstbestendige keuzes, leefbaarheid en brede welvaart zijn de uitgangspunten. Door de initiatiefnemers van de Ontwerptafel is vooraf afgesproken dat de tafel geen besluiten kan nemen over individuele energieprojecten en dat individuele energieprojecten niet vertragen. Wel kunnen er adviezen worden geformuleerd aan individueel lopende energie-infrastructuurprojecten, waaronder het traject van POM 380-150-20 kV. Deze adviezen kunnen zijn gericht op locatiekeuzes, technische en financiële randvoorwaarden, inpassing en compensatie. In de eerste helft van 2025 worden vanuit de Ontwerptafel de kaders geschetst voor de ruimtelijke ontwikkelingen die een plaats moeten krijgen binnen de regio. Een richtinggevend besluit door Rijk en regio hierover wordt medio 2025 verwacht en bestendigd in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) van juni 2025. Het BOL is een overleg waarin Rijk en regio afspraken maken over ruimtelijke vraagstukken. Dit richtinggevende besluit nemen de ministers van KGG en VRO mee in de afwegingen en het proces om tot een locatiekeuze te komen voor POM 380-150-20 kV. c. Er is een integrale aanpak zoals beschreven in antwoord 202401742 b. De taak van de clusterregisseur richt zich op het versnellen van de realisatie of het voorkomen van vertragingen door (potentiële) knelpunten aan te pakken. De clusterregisseur kan inhoudelijk ondersteunen	
-----------	----------	---	--

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
		door de afstemming te bevorderen, maar de inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt bij het project zelf. d. In de Integrale effectenanalyse (IEA) brengt het project de ruimtelijke en functionele effecten van POM 380-150-20 kV op raakvlakprojecten in kaart. Ontwikkelingen die voldoende zeker en concreet zijn worden hierin meegenomen. e. Indiener zal uitgenodigd worden om deel te nemen aan het participatieproces, onder andere met betrekking tot de landschappelijke inrichting. Dit aspect komt later in de projectprocedure aan bod.	
202403275	Reactie	a. Indiener stelt 2 locaties voor: 1) voormalige vuilstortplaats aan de Keeneweg te Zevenbergen en 2) Ritchie Bros b. Indiener geeft aan dat tijdens de informatieavond het de indiener duidelijk werd dat het feitelijke zoekgebied zich beperkt tot de contouren van het Havenschap Moerdijk, ondanks dat het kaartje van het zoekgebied anders doet voorspiegelen. De indiener geeft aan dat medewerkers van zowel Tennet als het Havenbedrijf indirect aangaven dat het niet wenselijk is om een grondstation op het Havenbedrijf te hebben vanwege beperkingen voor de bedrijven aldaar. Indiener vindt dit tegenstrijdig, omdat men wel wél de lusten wil maar niet de lasten!	a. Locaties zijn afgewogen in de cNRD

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
202403275	Antwoord	a. Locaties die worden onderzocht als mogelijke locatie voor de nieuwe hoogspanningsstations staan beschreven in de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau. De locaties op de voormalige vuilstortplaats aan de Keeneweg en op de van locatie Ritchie Bros zijn overwogen als locatie, maar worden niet verder meegenomen in het traject, mede omwille van de te lange doorlooptijd. Een uitgebreide beschrijving van deze locaties en redenen om deze niet verder mee te nemen als potentiële locatie (ook wel aangeduid als onderzoeksalternatief) voor POM 380-150-20 kV kunt u teruglezen in Bijlage 2: Notitie Onderzoeksalternatieven in de concept-NRD. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl b. In het gehele zoekgebied is gezocht naar mogelijke locaties voor de nieuwe hoogspanningsstations. Hieruit zijn 4 locaties gekomen die verder worden onderzocht in de concept-NRD. Die locaties liggen zowel op als buiten het haven- en industrieterrein. Nadat de resultaten van verdiepend onderzoek bekend zijn maakt de minister een afweging en kiest de minister een locatie. Een uitgebreide beschrijving van deze locaties en redenen om deze (niet) verder mee te nemen als onderzoeksalternatief voor POM 380-150-20 kV kunt u teruglezen in Bijlage 2: Notitie Onderzoeksalternatieven in de concept-NRD. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl	

202404041	Reactie	a. Indiener geeft aan dat uit de stukken over het Voornemen niet blijkt waarom het uitgangspunt van het combineren van de drie stations op één locatie of in elkaars nabijheid per definitie noodzakelijk is en welke alternatieven er zijn. Indiener verzoekt om in de concept-NRD ook alternatieven op te nemen waarbij geen sprake is van combinatie op één locatie of in elkaars nabijheid. b. Indiener verzoekt om aan te geven hoe een MKBA-deel uit zal maken van het beoordelingskader voor alternatieven en de besluitvorming over (een) locatie(s) voor POM 380-150-20 kV. c. Indiener verzoekt om bij verdere uitwerking van de te onderzoeken alternatieven in de concept-NRD aan te geven op basis van welke beoordelingscriteria en door welke partijen er beoordeeld wordt of de samenhang tussen het 20 kV-middenspanningsstation en het 380 kV- en het 150 kV-hoogspanningsstation bestaat en/of blijft bestaan. d. Indiener geeft aan dat er voorgesorteerd lijkt te worden op een locatie buiten de bestaande begrenzing van het haven- en industrieterrein Moerdijk. Dit is volgens de indiener een zeer ongewenst uitgangspunt. Indiener verzoekt nadrukkelijk om bij het vervolgonderzoek naar (een) locatie(s) allereerst te bezien of plaatsing binnen de bestaande begrenzing van het haven- en industrieterrein Moerdijk mogelijk is. e. Indiener geeft aan te verwachten dat dat de locaties zo dicht mogelijk bij de betreffende bedrijven op het haven- en industrieterrein kunnen worden gerealiseerd. f. Indiener geeft aan dat het niet gepast is om vooruit te lopen op een mogelijke koppeling van projecten/programma's en procedures, zoals Nederwiek 3 en het programma Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee (VAWOZ) 2031-2040. De uitkomsten daarvan zijn nog onbekend en de besluitvorming daarover gebeurt buiten de procedure van POM 380-150-20kV. Indiener verzoekt daarom de mogelijkheid van koppeling van een nieuw 380 kV-hoogspanningsstation met aansluiting van op zee opgewekte windenergie op het elektriciteitsnet te verwijderen of te nuanceren. g. Indiener roept op om de adviezen van de Ontwerptafel af te wachten en over te nemen in de vervolgstappen naar zoekgebied en locaties voor alternatieven en tracés in de concept-NRD (en verder). h. Indiener verzoekt om delen van het zoekgebied die dichtbij Klundert liggen te verwijderen uit het zoekgebied. Deze delen passen niet bij de contouren uit het Ruimtelijk Voorstel van de provincie Noord-Brabant. Ook past dit zoekgebied niet in de Omgevingsvisie en bestaande bestemmingsplannen van de gemeente Moerdijk.	a. Opgenomen in cNRD
-----------	---------	---	----------------------

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
		i. Indiener verzoekt om delen van het zoekgebied te verwijderen, die delen vallen onder het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overlapt met de bestaande buisleidingenstraat. j. Indiener geeft aan dat een beperking van het zoekgebied tot het gebied tussen de Roode Vaart en het Logistiek Park Moerdijk en/of de zone ten zuiden van de snelweg A17 voor de hand liggend is, indien gekozen wordt voor een locatie buiten het haven- en industrieterrein. k. Indiener verzoekt in het vervolgproces te onderzoeken of verdiepte ligging en ondergrondse tracés mogelijk zijn l. Indiener verzoekt om de voorziene participatie meer en concreter af te stemmen op het proces en de planning van de Ontwerptafel.	

202404041	Antwoord	a. In de concept-NRD wordt aangegeven welke locaties onderzocht worden en wat daarbij de uitgangspunten zijn. Er zijn in totaal vier potentiële locaties (ook wel aangeduid als onderzoeksalternatieven), waarvan op enkele locaties een gecombineerd station mogelijk is en op enkele het station gesplitst wordt. Het voordeel van gecombineerd bouwen is vooral dat de ruimtelijke impact kleiner is doordat de verbindingen tussen de stations korter zijn. Een uitgebreide beschrijving van de uitgangspunten staat beschreven in het concept-NRD. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl b. Voor dit project wordt geen MKBA uitgevoerd, maar wel een MER (milieueffectrapportage) en een IEA (Integrale effectenanalyse). Een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) bepaalt het maatschappelijk-economische rendement van een project, inclusief een kwantificering of beschrijving van de effecten op milieu en natuur. In het MER en de IEA die voor het project POM 380-150-20 kV wordt opgesteld wordt ingegaan op veel aspecten die ook onderzocht worden in een MKBA. In het MER worden de gevolgen van het project voor milieu en natuur in beeld gebracht. In de IEA wordt nadrukkelijk aandacht geboden aan de verschillende aspecten die normaliter ook terugkomen in een MKBA. In de IEA worden naast effecten op milieu, techniek en toekomstvastheid ook de kosten en omgevingsaspecten (belangen) in beeld gebracht. c. In de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau staat beschreven welke onderzoeksalternatieven onderzocht worden en hoe deze beoordeeld worden. De beoordeling van effecten worden beschreven in de MER (milieueffectrapportage) en IEA (Integrale effectenanalyse). Deze rapporten worden opgesteld door een extern adviesbureau (E-Merge). TenneT en Enexis laten zich door dit adviesbureau adviseren over de samenhang tussen de 380 kV- en 150 kV hoogspanningsstations enerzijds, en het 20 kV middenspanningsstation anderzijds. Uiteindelijke besluitvorming zal plaatsvinden door het bevoegd gezag, zijnde de ministers van KGG en VRO. d. In de concept-NRD worden verschillende locaties beschreven die onderzocht gaan worden ter afweging voor de nieuwe 380, 150 en 20 kV stations. Deze locaties liggen zowel op als buiten het haven- en industrieterrein Moerdijk. Een uitgebreide beschrijving is terug te vinden in de concept-NRD, bijlage 2: Notitie Onderzoeksalternatieven. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl Gezien de verschillende belangen in de omgeving is het belangrijk om potentiële locaties in het gehele zoekgebied te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging gemaakt kan worden. e. zie antwoord 202404041 d. f. Het hoogspanningsstation wordt onder andere gebouwd voor de verduurzaming van de industrie in Moerdijk. Er wordt toekomstbestendig gewerkt waardoor er rekening gehouden wordt	
-----------	----------	---	--

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
		met mogelijke andere projecten waaronder de aanlanding van wind op zee. Door het bouwen van een hoogspanningsstation wordt de aanlanding van wind op zee een optie in het gebied. g. De verhouding van het project tot de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk staat beschreven in antwoord 202401742 b. h. Gezien de verschillende belangen in de omgeving is het belangrijk om geschikte locaties in het gehele zoekgebied te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging gemaakt kan worden. Hieruit zijn 4 alternatieven gekomen die verder worden meegenomen. Die alternatieven liggen zowel op als buiten het haven- en industrieterrein. Een uitgebreide beschrijving is terug te vinden in de concept-NRD, bijlage 2: Notitie Onderzoeksalternatieven. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl i. zie antwoord 202404041 h. j. zie antwoord 202404041 h. k. Ondergrondse aanleg van 380kV verbindingen is alleen in bijzondere gevallen mogelijk, namelijk wanneer een bovengrondse verbinding leidt tot onaanvaardbare hinder, beperkingen of veiligheidsrisico's voor functies en opgaven van (inter)nationaal belang. Dat is vooralsnog niet aan de orde omdat realistische bovengrondse oplossingen mogelijk zijn om knelpunten en/of veiligheidsrisico's op te lossen. Verder is een verdiepte ligging van een hoogspanningsstation in dit zoekgebied niet toekomst bestendig vanwege overstromingsrisico's. l. Het project POM 380-150-20 kV erkent het belang om goed contact te hebben met de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk. Het project is hier actief mee bezig. Ook op het gebied van participatie zoekt het project de afstemming met de Ontwerptafel.	

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
202404045	Reactie	a. Indiener benadrukt het belang om de realisatie van POM 380-150-20 kV te versnellen. Voor de locatie geeft de indiener aan dat er geen gronden gebruikt moeten worden die van belang zijn voor havenactiviteiten of die voor circulaire economie benodigd zijn. b. Indiener geeft aan betrokken te willen zijn bij het voornemen van POM 380-150-20 kV, mede vanwege de grondposities die de indiener inneemt binnen het zoekgebied. c. Indiener hecht er aan dat bij de presentatie van het voornemen voor de realisatie van dit hoogspanningsstation het onderscheid tussen projecten met primair lokaal/regionaal belang (het hoogspanningsstation zelf) en samenhangende projecten die door komt van een dergelijk station mogelijk gemaakt worden duidelijk terugkomt. Indiener vraagt om tijdens de participatie duidelijk verschil te laten zien tussen enerzijds het traject Powerport Moerdijk en anderzijds het project POM 380-150-20.	
202404045	Antwoord	a. KGG en Tennet onderkennen de urgentie om POM 380-150-20 kV tijdig te realiseren. Gezien de verschillende belangen in de omgeving en de beperkte ruimte in de omgeving is het belangrijk om ook potentiële locaties op het haventerrein te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging gemaakt kan worden. b. De indiener zal betrokken worden in het participatieproces. In het participatieplan staat beschreven hoe vorm wordt gegeven aan de participatie. c. De samenhang en het verschil tussen het project POM 380-150-20 kV en de Ontwerptafel Powerport Regio Moerdijk zal tijdens de participatie duidelijk gemaakt worden. In het antwoord van 202401742 b staat de verhouding van POM 380-150-20kV tot de Ontwerptafel Powerport Regio Moerdijk uitgebreider beschreven.	
202404046	Reactie	Indiener levert (drink)water aan inwoners en de industrie. Vanwege de aanwezigheid van leidingnetten en installaties wil het bedrijf participeren in de ontwikkeling van de POM 380-150-20 kV.	
202404046	Antwoord	De betrokkenheid van de indiener bij de ontwikkeling van POM 380-150-20kV wordt zeer gewaardeerd. Indiener zal benaderd worden bij de participatie.	

202404047	Reactie	a. Indiener stelt dat een integrale gebiedsgerichte benadering van dit project én alle andere ontwikkelingen die hier mee samenhangen noodzakelijk is. Indiener pleit ervoor om een afweging te maken vanuit het integrale eindbeeld. Het project is namelijk één in een lange lijst van (reeds lopende) projectprocedures voor ruimtevragende nationale energie-infrastructuur. Indiener stelt dat er nog onvoldoende sprake is van een integrale aanpak in de reeds gestarte nationale energie-infrastructuur projecten. Ieder project wordt geïsoleerd en doet zijn eigen MER-onderzoek, locatiekeuze, etc. Daarnaast worden alleen de effecten van andere ontwikkelingen meegewogen indien hier planologische besluiten voor zijn genomen. Dit is niet houdbaar, omdat de totale ruimtevraag groter is dan de beschikbare ruimte. b. Indiener herkent zich niet helemaal in de wijze waarop de ontwerptafel is beschreven in paragraaf 1.4.2 van het V&P. Hierin wordt de suggestie gewekt dat initiatiefnemers van projecten in het gebied zelf kunnen zoeken naar de beste locatie voor hun project. Terwijl de voorlopige resultaten van de huidige fase van het onderzoek aan de Ontwerptafel duidelijk maken dat een dergelijke 'wie het eerst komt, die het eerst maalt-aanpak' tot suboptimale uitkomsten in de (nabije) toekomst gaat leiden. Onze gezamenlijke inzet aan de Ontwerptafel is dan ook niet beperkt tot het adviseren aan individuele projecten, waarna die verder hun eigen gang kunnen gaan. De Ontwerptafel is ook bedoeld om waardevolle inzichten te geven in wat er in het gebied maximaal realiseerbaar is en onder welke voorwaarden dat is. De Ontwerptafel zal daarmee ook systeemgrenzen in beeld zal brengen, die aanleiding kunnen geven tot bijstelling van nationale programma's zoals het Programma Energie Hoofdstructuur. En daarmee zullen mogelijk ook de uitgangspunten van projecten die reeds in procedure zijn, zoals dit project POM 380-150-20kV, bijgesteld moeten worden. c. Indiener stelt een vergelijkbare aanpak voor zoals die momenteel in voorbereiding is in het kader van de gebiedsinvesteringen bij project Netten op Zee - Nederwiek 3, voor wat betreft het maken van afspraken over behoud en versterking van leefbaarheid. d. Indiener wil op dit moment alleen de ontwikkeling van een hoogspanningsstation faciliteren, als die past binnen de bestaande contouren van het Haven en industrieterrein Moerdijk (HiM) en een lokale meerwaarde heeft. Ontwikkeling van de stations op een locatie buiten de contouren van het HiM kan de indiener pas faciliteren als onomwonden duidelijk is dat realisatie binnen de contouren niet haalbaar is. Indiener heeft het standpunt dat eerst alle mogelijke locaties binnen de contouren van het HiM goed onderzocht moeten worden. De bereidheid tot overnemen van de rol van het bevoegd gezag hangt nadrukkelijk samen met de locatiekeuze voor het station. e. Het V&P geeft geen inzicht in de mate waarin de ontwikkeling bij zal dragen aan het oplossen van bestaande netcongestie in het verzorgingsgebied van het station, noch hoeveel additionele	
-----------	---------	--	--

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
		netcapaciteit beschikbaar komt na realisatie. Indiener verzoekt om openbaar te maken wat het beoogde effect van deze ontwikkeling is op de netcapaciteit in het verzorgingsgebied. f. Indiener geeft aan dat nog onvoldoende onderzocht is wat de netimpact zal zijn van drie aanlandingen van elektriciteit van windparken op zee in Moerdijk. Het is nog niet zeker of het huidige hoogspanningsnet robuust genoeg is om drie aanlandingen in Moerdijk daadwerkelijk aan te sluiten. Indiener stelt zich op het standpunt dat het nieuwe 380kV-station alleen kan worden voorbereid op de hoeveelheid aanlandingen die tot 2040 op dit station kan worden aangesloten, zonder dat daar additionele investeringen in en verzwaringen van het hoogspanningsnet voor nodig zijn. g. Indiener geeft aan dat er in het TenneT-project Zuidwest-380kV Oost expliciet voor is gekozen om de bestaande twee bovengrondse 150kV-verbindingen tussen het bestaande 150kV-station Moerdijk en het 150kV-transportnet ondergronds te gaan verkabelen, waarmee de visuele overlast van alle hoogspanningstransportleidingen in het gebied beperkt wordt. Uit POM 380-150-20 kV blijkt dat het positieve visuele effect van die keuze weer teniet gedaan wordt door de vier noodzakelijke bovengrondse leidingen tussen het 380kV-station en het 380kV-transportnet. Indiener is van mening dat alle overige verbindingen tussen het nieuwe 380kV-station en de nieuwe én bestaande 150 en 20 kV-stations ondergronds gerealiseerd moeten worden, om zo de visuele impact op het gebied tot een minimum te beperken. h. Indiener wil graag dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de communicatiemiddelen van de betrokken gemeenten. i. Indiener roept op om de diverse rijksenergieprojecten die in de gemeente Moerdijk beoogd zijn te bundelen in één kaartbeeld en dat steeds actueel te houden, zodat onze inwoners overzicht kunnen houden op het geheel. j. Indiener verzoekt om stukken die ter inzage liggen ook fysiek ter inzage te leggen, zodat inwoners die minder digitaal vaardig zijn ook de stukken kunnen inzien.	

202404047	Antwoord	a. KGG erkent de noodzaak van een integrale gebiedsgerichte aanpak. Parallel aan de realisatie van het project POM 380-150-20 kV werken de ministeries van Klimaat en Groene Groei (KGG), Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), Infrastructuur en Waterstaat (I&W), de provincie Noord-Brabant en de gemeenten Drimmelen, Geertruidenberg en Moerdijk samen in de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk. Door de deelnemers van deze Ontwerptafel wordt gekeken naar de integrale opgave op het gebied van energie, economie, mobiliteit, landschap, leefbaarheid en wonen. Door de veelheid aan opgaven in het gebied, de ingewikkelde inpassingsproblematiek in combinatie met de schaarse (milieu)ruimte zijn slimme keuzes noodzakelijk. De ontwerptafel werkt toe naar een integrale, gebiedsgerichte uitwerking en er wordt getracht vanuit projectoverstijgend perspectief advies te geven aan projecten. Hiermee wordt de integrale aanpak tussen verschillende energieprojecten bevorderd. Omgevingspartijen en inwoners worden hierbij betrokken. In de Ontwerptafel wordt naar de toekomst van het gebied gekeken tot 2030 met een doorkijk naar 2050. Toekomstbestendige keuzes, leefbaarheid en brede welvaart zijn de uitgangspunten. Door de initiatiefnemers van de Ontwerptafel is vooraf afgesproken dat de tafel geen besluiten kan nemen over individuele energieprojecten en dat individuele energieprojecten niet vertragen. Wel kunnen er adviezen worden geformuleerd aan individueel lopende energie-infrastructuurprojecten, waaronder het traject van POM 380-150-20 kV. Deze adviezen kunnen zijn gericht op locatiekeuzes, technische en financiële randvoorwaarden, inpassing en compensatie. In de eerste helft van 2025 worden vanuit de Ontwerptafel de kaders geschetst voor de ruimtelijke ontwikkelingen die een plaats moeten krijgen binnen de regio. Een richtinggevend besluit door Rijk en regio hierover wordt medio 2025 verwacht en bestendigd in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) van juni 2025. Het BOL is een overleg waarin Rijk en regio afspraken maken over ruimtelijke vraagstukken. Dit richtinggevende besluit nemen de ministers van KGG en VRO mee in de afwegingen en het proces om tot een locatiekeuze te komen voor POM 380-150-20 kV. Door deze aanpak kan POM 380-150-20 kV de effecten van samenhangende ontwikkelingen goed meenemen in het mer-onderzoek. Het mer-onderzoek moet wel ten grondslag liggen aan het projectbesluit van POM 380-150-20 kV. In het MER wordt niet alleen gekeken naar ontwikkelingen waarvoor al planologische besluiten zijn genomen, maar worden ook andere ontwikkelingen meegenomen, mits deze voldoende concreet zijn. b. Initiatiefnemers gaan, in afstemming met de bevoegde gezagen, op zoek naar geschikte locaties voor het project. Dit heeft de afgelopen maanden plaatsgevonden en geresulteerd in de in de concept-NRD opgenomen potentiële locaties (ook wel aangeduid als onderzoeksalternatieven). Uiteindelijk wegen de ministers van KGG en VRO de uitkomsten van de MER en IEA af om tot een definitieve locatiekeuze te komen voor POM 380-150-20 kV. De	
-----------	----------	---	--

		zwaarwegende adviezen vanuit de Ontwerptafel en het richtinggevende besluit zoals beschreven in antwoord 202404047 a worden hierin meegenomen. Verdere samenhang tussen de Ontwerptafel Powerport Regio Moerdijk en het project POM 380-150-20 kV wordt uitgelegd in antwoord 202404047 a. c. Afspraken over gebiedsinvesteringen vonden plaats in het kader van de aanvullende routekaart windenergie op zee en de aanlandlocaties daarvan. Voor de inpassing van POM 380-150-20kV zijn op dit moment geen budgetten beschikbaar voor vergelijkbare doeleinden. d. In het gehele zoekgebied is gezocht naar mogelijke locaties voor de nieuwe hoogspanningsstations. Hieruit zijn 4 onderzoeksalternatieven gekomen die verder worden onderzocht in de concept-NRD. Die alternatieven liggen zowel op als buiten het haven- en industrieterrein. Nadat de resultaten van de MER en IEA bekend zijn, maken de ministers een afweging en kiezen de ministers een locatie. Gezien de verschillende belangen in de omgeving is het belangrijk om potentiële locaties in het gehele zoekgebied te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging gemaakt kan worden. Het overdragen van het bevoegd gezag naar de gemeente zal alleen worden overwogen indien dit leidt tot een versnelling in de procedure en de gemeente hiervoor open staat. Een uitgebreide beschrijving van deze locaties en redenen om deze (niet) verder mee te nemen als potentiële locatie voor POM 380-150-20 kV kunt u teruglezen in Bijlage 2: Notitie Onderzoeksalternatieven in de concept-NRD. U kunt dit terugvinden via de website van RVO: Hoog- en middenspanningsstations Port of Moerdijk (POM 380-150-20 kV) RVO.nl e. De industrie heeft een opgave voor verduurzaming gekregen van het Rijk (voor 2030 en 2050) welke is verwerkt in de Cluster Energie Strategie (CES) en heeft geleid tot noodzaak voor een nieuw 380 kV-station. Een nieuw gecombineerd hoogspanningsstation (380 kV-, 150 kV-, en 20kV-station) maakt de verduurzaming van het haven- en industrieterrein Moerdijk mogelijk. Met het nieuwe hoogspanningsstation kunnen TenneT en Enexis initiatieven in en rondom het haven en industrieterrein Moerdijk aansluiten op het net. Hier hoort ook de mogelijkheid bij van de aansluiting van 4 gigawatt (GW) aan elektriciteit afkomstig van windparken op de zee. Initiatiefnemers zullen op korte termijn de effecten van POM 380-150-20kV nader toelichten aan de indiener van deze reactie. f. Binnen POM 380-150-20kV zal de impact van aanlandingen van wind op zee onderzocht worden in de IEA onder toekomstbestendigheid van het gecombineerde station. Op dit moment kunnen er vanuit POM 380-150-20 kV hier nog geen uitspraken over worden gedaan, behalve dat het gecombineerde station aanlandingen van windparken op zee mogelijk maakt.	
--	--	--	--

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
		Het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) heeft een analyse gemaakt over de impact van nieuwe nationale energie-infrastructuur op de regio Moerdijk. PEH laat zien welke nieuwe nationale energie-infrastructuur nodig is richting 2050 en waar deze mogelijk geplaatst kunnen worden. In het PEH zijn verschillende scenario's uitgewerkt waarbij de verwachting is dat in de regio Moerdijk geen extra ruimte nodig is voor nog een 380kV-station na de realisatie van POM 380-150-20kV tot 2050. Het PEH verwacht dat dit wel het geval zal zijn indien 3 aanlandingen van elektriciteit van windparken op zee in Moerdijk gerealiseerd worden. Aangezien de ministers van KGG en VRO een voorkeursalternatief hebben gekozen in Geertruidenberg voor de aanlanding van Nederwiek 3, is de verwachting dat er geen 3 aanlandingen zullen worden gerealiseerd in Moerdijk. g. De verbindingen binnen de contouren van POM 380-150-20 kV zijn bovengronds. Dit zijn korte verbindingen met portalen en binnen de hekken. De aansluiting van het 380 kV-station op de bestaande bovengrondse 380 kV-hoogspanningsverbinding Geertruidenberg-Rilland is bovengronds aangezien die hoogspanningsverbinding al bovengronds is. Overige verbindingen zullen ondergronds worden aangelegd. h. De gemeente Moerdijk zal nauw betrokken worden bij de communicatie naar de omgeving. Er is regelmatig contact tussen KGG, TenneT en de gemeente. Dit is ook toegezegd in het participatieplan. i. De suggestie van indiener zal worden overgenomen. Er wordt gewerkt aan een kaart waarin de relevante projecten terug te vinden zijn. j. KGG voert (sinds de inwerkingtreding van Wet elektronische publicaties) het beleid dat alle stukken alleen digitaal worden aangeboden. Voor ondersteuning hiervoor kunnen mensen terecht bij Informatiepunten Digitale Overheid. Deze informatiepunten vindt men in de bibliotheken; hier kan men op de computer documenten bekijken die bij dit project horen en zijn er medewerkers die kunnen helpen. Voor meer informatie: www.informatiepuntdigitaleoverheid.nl. Mocht dit niet tot de mogelijkheden behoren, dan kunnen mensen contact opnemen met Bureau Energieprojecten via telefoonnummer 070 379 89 79.	

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
202404055	Reactie	a. Indiener stelt dat de uitkomsten van de overlegtafels in de regio waar ZLTO bij betrokken is, zoals de (technische verkenning) Powerport Moerdijk, integraal meegenomen moeten worden in het verdere onderzoek van POM 380-150-20 kV. b. Indiener geeft aan van KGG te hebben begrepen dat de voorkeur van KGG uitgaat naar plaatsing op het industrieterrein. Indiener is van mening dat deze voorkeur als uitgangspunt meegenomen dient te worden voordat naar andere gebieden zoals landbouwgronden gekeken wordt. c. Indiener geeft aan signalen te krijgen uit andere gebieden dat er vanuit een verdeel en heersstrategie wordt omgegaan met grondeigenaren. Indiener vindt het belangrijk dat bij eventuele onderhandelingen er door de vertegenwoordigers van de leidingleggers op een fatsoenlijke manier met de leden van ZLTO wordt omgegaan. d. Indiener wil als serieuze gesprekspartner betrokken blijven worden bij het proces van POM 380-150-20kV. Indiener wenst samen met de andere belanghebbenden betrokken worden bij de werksessies die georganiseerd gaan worden. e. Indiener geeft aan dat bij de beschrijving van onderdelen van dit project te lezen is: "Indien nodig: andere aanpassingen en hoogspanningsverbindingen in het zoekgebied." Wat wordt met deze beschrijving bedoeld?	

Reactienummer	Onderdeel	Reactie en antwoord	Doorwerking cNRD of participatieplan
202404055	Antwoord	a. Het project staat in nauw contact met de verschillende overlegtafels in de regio (zoals de Ontwerptafel regio Moerdijk en de Energyboards) waardoor ontwikkelingen op die overlegtafels meegenomen kunnen worden in het project POM 380-150-20 kV. De verhouding van het project tot de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk staat beschreven in antwoord 202401742 b. b. Gezien de verschillende belangen in de omgeving is het belangrijk om potentiële locaties in het gehele zoekgebied te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging gemaakt kan worden. Dit betekent dat zowel locaties op het haven- en industrieterrein als daarbuiten worden onderzocht. Daarna wegen de ministers van KGG en VRO de uitkomsten af en kiezen zij een voorkeurslocatie. c. TenneT zal de grondeigenaren tijdig informeren rond de publicatie van het concept NRD. Zodra er een voorkeurslocatie is vastgelegd, zal TenneT de desbetreffende grondeigenaren en overige rechthebbenden informeren en uitleg geven over het grondverwervingsproces. TenneT zal hierbij open en transparant communiceren. d. De betrokkenheid van de indiener bij de ontwikkeling van POM 380-150-20 kV wordt zeer gewaardeerd. In de fase vanaf publicatie cNRD tot aan publicatie MER staat in het participatieplan dat tijdens het opstellen van de integrale effectenanalyse en bepalen milieueffecten in een milieueffectrapport (MER-fase 1 van alle alternatieven) met een aantal stakeholders en belanghebbenden één-op-één gesprekken worden georganiseerd om hen bij te praten over tussentijdse resultaten. De indiener is daar één van. De voorlopige effecten van de mer-onderzoeken zullen op dat moment met indiener worden gedeeld. e. Afhankelijk van de uiteindelijke locatie van het gecombineerde station is het mogelijk dat aanpassingen aan de hoogspanningsverbindingen nodig zijn. Indien de locatie dicht bij een bestaande hoogspanningslijn is, dan kan het zijn dat omwille van technische redenen meerdere elektriciteitsmasten verplaatst moet worden om de aansluiting van het gecombineerde station op de verbindingen mogelijk te maken.	